

MI A HONVÁGY?

Mikor valaki megkérdezi tőlem, ha egyet kívánhatnék, mi volna, rögtön rávágom: az, hogy minden kívánságom teljesüljön.

Mostanában a haverom mindig a honvágyat emlegeti. Hogy ne menjek el Németországba, mert mit csinállok, ha honvágyam lesz? Hazajövök? Vagy tovább megyek? Csakhogy én nem tudom, mi a honvágy. Honnét tudnám? Nekem sose kellett hazulról eljőnnöm, nem laktam se kollégiumban, se munkásszállón, tizenkilenc éve, mióta megszülettem, egy szobában alszom a szüleimmel. Kétszer is voltam külföldön, de tudtam, hogy nyolc nap múlva hazajövünk, addig meg éjjel-nappal együtt voltunk a társaimmal.

Szóval, amikor Zsolti azt mondja, ne menjek el Németországba dolgozni, mert mit csinállok, ha egyik nap kitör rajtam a honvágy, csak azt tudom válaszolni, hogy nem tudom, mi az.

Apánk tizenöt éves volt, amikor a nyolc osztály után faluról feljött Pestre, a bátyjánál lakott, közben hegedülni tanult, igaz, csak fél évig tartott, utána hazament, de nem a honvágy, hanem a pénz miatt. Anya tizenhét éves volt, ő meg Császlóról jött fel, amikor Pesten kapott egy takarítói állást, ő se mondta, hogy honvágya lett volna. Igaz, két hónap se telt el, megismerkedtek apával – hol ismerkedtek volna meg, a munkásszálló előtt –, kerülgették egymást, beszélgettek, sétáltak, ez volt az udvarlás, összesen három hétig tartott. Akkor szereztek egy üres mosókonyhát, kimeszelték, és – ahogy ők mondják – egybekeltek.

Az unokatesóm, aki az állást szerzi nekem Stuttgartban, azt mondja, majdnem ugyanígy lett az ő házassága is. Ki tudja, hátha én is megismerkedek ott egy lánnyal, akinek a szülei magyarok, ott élnek tíz-húsz éve, összeházasodunk és egy év múlva, vagy mit tudom én, nekünk is születik egy gyerekünk.

Dezső kétezer eurót keres egy hónapban, az ötszázezer forint! Egy év után már saját lakásuk volt. Ott nem kell megvenni, csak bérelni, és ha nem tetszik, felmondják, keresnek másikat. Mikor tudom én ezt itthon megtenni? Semmikor. Nálunk miért nincsenek bérlakások? Miért csak tizenöt-húszmillióért lehet lakást szerezni? Szóval, minden amellet szól, hogy elmenjek. Munka, állás, pénz! Ha most nem alapozom meg a jövőmet, mikor fogom?

Zsolt vállat vont, nem nyaggatott tovább. A többi magammal beszéltem meg. Érdemes volna festőnek lennem? Nem biztos. Ha most meg kellene mondanom, hogy a József Attila-képet mennyi idő alatt készítettük el, és hogy közben a földön volt a vászon, vagy állványon dolgoztunk, esküszöm, nem tudnám megmondani. És hogy minden nap festettünk, vagy csak egy héten egyszer? Azt biztosan tudom, hogy ötven dolgoztunk rajta, én voltam a legfiatalabb. A legtehetségesebb közülünk, aki a József Attila-alakot és a József Attila-arcot festette, egyesek szerint híres festő, mások szerint bútorasztalos lett. A lány, aki a betlehemi képet a három királlyal, ő külföldi ösztöndíjat kapott, kinn férjhez ment. A férje is festő, azt hiszem, Belgiumban élnek. Ki volt a másik kettő? Nem tudom. Csak azt tudom még, hogy amikor Angéla nével megegyeztünk, mi lesz az én feladatomban – „már egy hete csak a mamára gondolok, mindig meg-megállva, nyikorgó kosárral ölében, ment a padlásra, ment serényen” – rögtön megjelent előttem anyám, ahogy mosás után teregeti a ruhákat, mellette a tele kosár, és mintha csak őt kellett volna lefestenem, meg saját magamat, amint három-négy évesen, mászom utána fel, a lépcsőn. Ahol lakunk, a Kén utcai házakban is ugyanúgy vannak kifeszítve a kötelek, mint a képen, korábban mi is ilyenekre teregettünk, most már nem, mert három ruhaszárító állványunk is van, de a házbeliek a lepedőket, pokrócokat, ágyhuzatokat, mindent ezekre tesznek most is.

Arról viszont hosszan beszélünk Angéla nével, hogyan jelenjen meg a képen, hogy „a ruhák fényesen suhogva, keringve szállnak a magasba”. És én festés közben jöttem rá, hogyha a kép alsó részén félhomály van, a felső rész sokkal fényesebbnek látszik. Szóval, nem tudom. Lehet, hogy jó festő lettem volna, de lehet, hogy nem. Annyi biztos, hogy rajzolni sokkal jobban szerettem, mint festeni. Már óvodás koromban is mindig mozdonyokat rajzoltam, és azok jók is voltak. Egyszer jött egy óvodai tanfelügyelő, megmutatták neki, ő megkérdezte tőlem, ki rajzol még a családjukban, mondtam, hogy senki. Megsimogatta a fejem és adott egy akkora bonbont, hogy alig fért be a számba.

Ha jól rajzoltam, festettem, biztosan nagy része volt benne Angéla névnek, aki mindenkiből kihozta a legjobbat. Az óráit gyors kérdés-feleletekkel kezdte. Ha nem tudott a kérdésre válaszolni senki, válaszolt ő maga. Ilyeneket kérdezett.

Mit jelképez a fehér szín? – Az ártatlanság, a tisztaság színe. Valamikor a gyász színe is fehér volt. A

keleti vallásokban ma is az. Ámon, Egyiptom első papja ezért visel arany és fehér ruhát. – Sárga? – A nap színe. Ha egy embertől megkérdezik, mi a kedvenc színe, és azt mondja, sárga, akkor az egy kicsit lusta. – Ilyeneket mondott Angéla néni. Csak az nem jegyezte meg, aki nem figyelt oda. – Meg, hogy a szürke az eminenciásokat szimbolizálja, a jó beosztottakat, akik a háttérben maradnak. De a tolvajok színe is szürke, azoké, akik eltűnnek, hogy a homályba vesszenek. Mit nem mondtam még? – A piros! A piros, kiabáltuk. – A piros a magamutogatóké. És jó értelemben a művészeké is. A művész megmutatja, megvalósítja önmagát. Ahhoz, hogy valaki alkosson, kell ez a szikra. – A zöld? – A megújulás, a remény, a munkaszeretet színe. A türkizkék a tökéletes harmóniáé.

Ilyeneket mondott Angéla néni, meg, hogy nincs szomorú és vidám szín, csak hideg és meleg, és ha ő ránéz valakinek a képére, a színek alapján rögtön megmondja róla a legfontosabbakat. Hogy az illető szeretethiányos vagy agresszív, azt biztosan meg tudja mondani.

Egyik óra után, az én rajzom lett a legjobb, bizalmasan megkérdeztem Angéla nénitől, mi volt eddig a legnagyobb sikere? Azt gondoltam, a saját képeiről fog beszélni, de nem, azt mondta, az volt, amikor fiatal tanárként ő kapta az iskolában a legnagyobb jutalmat. Még csak két éve tanított, mégis övé lett az összes tanár között a legnagyobb jutalom. A másik meg – de ezt már sokkal később, egy kiállításon mesélte el –, hogy a Millennium 2000 program keretében, Párizsba a mi iskolánkat hívták meg. Tíz hátrányos helyzetű iskolából választották ki a József Attila iskolát, és a gyerekeknek egy négyszer hatméteres tablón kellett megfesteniük az országuk történetét. A bemutatóra a harminc diákot, akik a képet festették, meghívták Párizsba.

Jó volt hallgatni, amikor ezt Angéla néni elmesélte. Egy kicsit irigykedtem is, miért nem előbb volt a millennium, miért pont kétezerben, amikor én már nem abba az iskolába jártam. Lehet, hogy én festettem volna a sámánokat vagy a törököket, vagy a honfoglalást. És láthattam volna az Eiffel-tornyot, üveglifttel utazhattam volna a Diadalív belsejében. Mindegy, a festészet, rajzolás – biztos vagyok benne –, számomra már a múlté. Hobbij, szórakozás. Arról nem beszélve, hogy színtévesztő vagyok.

Mikor ezt elmeséltem az osztálytársamnak, felváltott.

Mi?! Összetévesztetted a pirosat a feketével?

– Dehogy. A színtévesztés nem ezt jelenti.
– Mit jelent? Téveszt és mégse téveszt? Csak majdnem?

– Ide figyelj, te balfácán. Tudod, mi az ideghártya? Gondolom, tudod. Minden szem ideghártyájában normálisan három színérző elem van. Az enyémekben csak kettő, ezek keverik ki a színeket.

– És?

– Amit látok, nem olyan, mint a valóságban.

– Ezt honnét tudod?

Megnéztem egy lexikonban.

– Kár, hogy megnézted. Lehet, hogy pont ettől lett volna jó festő belőled. Nem olyanlyan fested amilyen, hanem amilyennek te látod. A fülem, szerinted milyen?

– Zöld.

– Szó sincs róla. Sárga.

– Nem sárga, zöld. Zöldfülű vagy, érted? Tisztán látom.

– Mert színtévesztő vagy, azért. És a színvakság? Fogadok, azt is megnézted.

– Az sokkal rosszabb. A színvak szürkében vagy feketében lát mindent.

Zsolt hunyorgott, behunyta az egyik szemét, behunyta a másikat, megrázta a fejét, még egyszer megrázta, elfintorodott

– Hülye vagy. Lehettél volna színész is. Gábor bácsi, a tanárotok azt mondta, az iskolában te voltál a legtehetségesebb.

– Nem lettem volna jó színész. Gábor bá', a drámapedagógia-tanáruk két jó darabot is rendezett, mind egyikben szerepeltem. Aztán a Karaván Színtársulatban is nyolc éven át. Meg lehet unni. Kedvtelésből csinálnám, úgy viszont nem lehet. És nem fizetik meg, csak a sztárokat. Én anyagias vagyok, sok pénzt akarok keresni.

– Azt hiszed, én nem?!

– Tizenkét éves voltam, amikor először jelentkeztem egy pályázatra. A tankönyvünkből egy verset kellett kiválasztani, és elmondani. Azt a Petőfi-verset választottam, amit az Arany Lacinak írt. Vártam, hogy behívjanak. Behívtak. Köszöntem, bemutatkoztam, és elkezdtem a verset. „Laci te, Hallod-e?” Addig jutottam, hogy „Vagy tán azt az embert, / Ki amott a kendert / Áztatóba hordja? / Arra sincsen gondja.” Itt elakadtam, nem jutott eszembe a folytatás. – Kérdezték, miért hagytam abba? Mondtam, az én könyvemben csak ennyi van. Igen? Biztos?! Jót nevettek a családfintaságomon. A vers után egy talk-show következett,

egy beszélgetésbe kellett bekapcsolódnia, élő adásban ment. Bekapcsolódtam, nem volt semmi probléma, amíg azt nem mondták, hogy csípjek bele a mellettem ülő lányba. Nem merek, mondtam. Csípjél bele! Nem merek! – Nem jutottam tovább. Szóval, nem nekem való foglalkozás. Valami hiányzik belőlem a színjátszáshoz. Arról nem beszélve, ha akarnak, jó színészt csinálnak belőlem, ha nem akarnak, nem. Sikeres is akkor leszek, ha mindenki engem akar nyerőnek kihozni. A Karaván Színtársulatnál sok jó szerepem volt, aztán nyolc év után úgy döntöttem, inkább nem folytatom. Hogy öt perc alatt megtanulok egy két oldalas szöveget, kevés ahhoz, hogy nagy színész legyek.

– És a honvág? Arról kezdtünk el beszélni, nem?

– A honvág? Nem tudom.

– Elképzelni se tudod?

– Jókedvében vagy rosszkedvében támad fel az emberben?

– Mit tudom én! Valami kell hozzá, de én se tudom, micsoda.

Elmondtam Zsoltinak, hogy egyszer, öt vagy hat éve elvittek bennünket az iskolával a Balatonhoz. Naná, hogy télen. A part közelében volt egy diákszálló, ott aludtunk. Délben kimentünk a partra. Sütött a nap, a víz tetejéről szállt fel a pára, vagy a köd, mutatták, hogy az ott Tihany, egy földdarab, ami benyúlik a vízbe, hegy és szép templom is van rajta. Ha sokáig nézed, úgy tűnik, hogy van a víz, belőle nő ki a pára, ez a pára tartja a félszigetet, a templomot és mindent, ami rajta van. Mintha a tenyerén tartaná valaki. Süt rá a nap, és ettől az az érzésed támad, mintha a kéz megölelné a földet, a pára megölelné a levegőt, és a nap mindegyiket.

A fénytől, és attól, hogy lebeg előtted minden, egyszerre elérzékenyedsz, és úgy érzed, sírnod kell. Nem tudod, miért, csak kell. És sírsz is. Folyik a könnyed, remegsz közben, a szíved kalapál, és mégis megkönnyebbülsz. Ez volna a honvág?

– Fenét! – mondta Zsolt. – Attól lesz a honvág, hogy eszedbe jut, látod magad előtt, de valamiért elérhetetlen. Vágysz utána, szeretnéd megnézni, megfogni, körbejárni, de nem teheted. Messze van, vagy mit tudom én.

Még valami eszembe jutott, ezt is elmondtam gyorsan. Múlt héten vakolni voltunk, te nem voltál velünk, mert beteg voltál, igaz? Egy nagy irodaépületbe vittek el bennünket, a pesti Duna-parton. Ha vakolás közben az ablakon kinézel, a budai várat látod, a Halászbástyát, ahova sétálni viszik a turistákat. Lenn, a

rakparton autók parkoltak, és amikor kisütött a nap, az üveglakokról, üvegfalakról töménytelenül sok fény verődött vissza. Még a tizemeletes kockaház is elviselhetőnek tűnt, hát még a Vásárcsarnok a Batthyány téren, a bolthajtásos eleje, a teteje. És mögötte a budai hegyek, az erdő, a hegyoldalban a házak. Mindenki felvidámodott ettől a látványtól, és a két hét alatt, amíg ott dolgoztunk, senki sem hiányzott. Elhiszed?

– El.

– Ha a honvág olyan, hogy vágysz valami után, aminek köze van a munkádhoz, azokhoz, akiket szeretsz, ami neked fontos, de a valóságban elérhetetlen, ez a budai táj is biztosan eszembe jut majd. Közben átfut rajtam a meleg, a hideg, talán remegek is, vagy sírok.

– Vagy nevensz.

Vagy nevetek.

– Honvágügyben szakértők lettünk, zárta le a témát Zsolt. – Belekiáltott a csendbe, a képzelt hallgatóság felé. – Figyelem, figyelem! Főiskolánkon új szak indult. Honvágyszakértőket képezünk ki.

– Akar külföldön élni? Akar hosszabb időre munkát vállalni?

– Szeretné megtudni, alkalmas-e rá? Keresse fel honvágyszakértőinket.

– Minden fontosat megtudhat magáról. Nem bánja meg, ha hozzánk fordul. – Tanácsadás, szakvélemény, tüneti kezelés, mérsékelt áron!

Azt vettük észre, az utcán megfordulnak utánunk, néznek bennünket, mi meg igyekszünk túlkibábelni egymást.

Zsolt azzal fejezte be, legközelebb kimegyünk a piacra, nejlonzacskókba kocsikenőcsöt teszünk, ráírjuk, hogy „Honvág ellen”, és ötszáz forintért áruljuk.

Részlet a szerző Colombó autója című, a Helikon kiadónál 2011 telén megjelenő kötetéből